

NIENKE BEINTEMA

HILCO JANSMA

BEDRIJF

WWW.HILCOJANSMA.COM

De terugkeer van de otter

Otters zijn schuw en zeldzaam, maar de Groninger filmmaker **Hilco Jansma** slaagde erin deze soort op film vast te leggen. Zelfs in Stad! De EO zond zijn natuurdocumentaire in januari uit, aan het begin van het Jaar van de Otter.

In de schemer, als niemand kijkt, schiet er soms een schim door de Groningse grachten. Sierlijk beweegt hij door het water, golvend en gestroomlijnd. Hij grijpt een vis, hij jaagt een paar eenden op, hij laat zijn geurmerk achter op de deurmat van een woonboot. Het is een otter, in hartje stad, die zich er prima thuis lijkt te voelen. Maar weinig mensen weten dat. Hilco Jansma legde zijn routines vast op filmbeeld. Geen eenvoudige taak, want otters zijn schuw en leiden een verborgen bestaan.

De Groningse stadsotter speelt een sleutelrol in de natuurfilm 'De otter - Een legende keert terug' van filmmaker Jansma. Maar liefst vier jaar wijdde hij zich meer dan full-time aan het filmen van deze illustere soort,

niet alleen in de stad maar ook in natuurgebieden. Na eind jaren '80 in Nederland te zijn uitgestorven, keerde de soort hier in 2002 terug, dankzij verbetering van het leefgebied en herintroductie vanuit Oost-Europa. Sindsdien is het aantal otters in Nederland toegenomen tot circa 450 exemplaren.

'Het kán, zo'n soort in je land terugbrengen, als de omstandigheden maar op orde zijn'

'Otters zijn fantastische dieren,' vertelt Jansma. 'Ze zijn zo sierlijk, speels en zorgzaam. Ze blijven je fascineren. Telkens ontdek je weer iets nieuws aan hun gedrag.' Jansma had al een zwak voor waterzoogdieren. Hij had met dolfinen gewerkt op Curaçao en in Harderwijk. Ook deed hij vrijwilligerswerk bij dierenpark AquaZoo in Leeuwarden, voorheen Otterpark AquaLutra, dat in 1993 werd opgericht op initiatief van de Groninger bioloog Addy de Jongh. 'Ik was toen al veel aan het filmen,' vertelt Jansma, 'en vroeg mij af: zou het mogelijk zijn een film te maken over otters in het wild?'

Telefoontje

Jansma ging te rade bij kenners, onder wie

De Jongh en onderzoekers van Wageningen Environmental Research. ‘Wageningen zei: dat wordt moeilijk. Je krijgt ze nauwelijks te zien,’ vertelt Jansma. ‘Maar Addy zei: “het moet mogelijk zijn. Als je maar geduld hebt.” Niet veel later hoorde ik dat een andere Groninger bioloog, Arend van Dijk, regelmatig een otter onder zijn woonboot hoorde. Midden in de stad. Hij zei: “als ik hem weer eens hoor, dan geef ik je een seintje”’

Het telefoontje kwam toen Jansma op Terschelling was. ‘Ik nam meteen de boot en de trein. Twee uur later was ik in Groningen. Geen idee of de otter er nog zou zijn. Het was erg druk in de stad. Maar ja hoor, daar zag ik hem zitten, vlakbij het Pannenkoekschip. Dat was mijn eerste wilde otter in Nederland.’ Nog steeds was het filmen geen gemakkelijke zaak. De otter was alleen ‘s nachts actief en liet zich maar zelden zien. Telkens als Van Dijk het dier onder zijn woonboot hoorde, belde hij Jansma. ‘Het was sprokkelen,’ zegt die. ‘Soms was de otter allang weg en liet hij zich niet meer zien. Ik kreeg altijd hooguit één of twee shots. Pas na een paar seizoenen had ik voldoende materiaal.’

Herintroductie

Intussen was Jansma ook in natuurgebieden gaan filmen: in de Wieden-Weerribben, de Onlanden, bij het Zuidlaardermeer en het Lauwersmeer. Hoe hij de dieren voor zijn lens kreeg? ‘Gewoon heel veel uren maken,’ antwoordt de filmmaker. ‘Ik wilde al voor zonsopkomst op mijn post zitten. In de zomer is dat om half 5. Als ik uit Groningen moest komen, zette ik mijn wekker om 3 uur. Uiteindelijk heb ik er gelukkig wel kunnen overnachten, want anders was dit intensieve veldwerk niet vol te houden.’

Financiering was ook een uitdaging. Grote sponsors had Jansma niet toen hij begon. Gaandeweg klopte hij aan bij gemeenten, provincies, waterschappen en natuurorganisaties. ‘Uiteindelijk is het gelukt om flink wat sponsors bij elkaar te krijgen, maar je uren haal je er nooit uit. Daarmee nam ik een risico. Ik zette door en uiteindelijk is ook de EO ingestapt, die mijn film dit jaar al twee keer op tv uitzond. Een enorme beloning.’

Ambassadeur

‘Hilco heeft een waanzinnige prestatie geleverd,’ reageert Addy de Jongh. ‘Het is erg moei-

Hilco Jansma (1979) studeerde biologie aan de RUG. Hij deed onderzoek in het Dolfinarium Harderwijk, traide dolfinen op Curaçao en werkte als GIS-medewerker bij verschillende instanties. Sinds 2014 werkt hij fulltime aan zijn natuurfilms. Eerder maakte hij de documentaire ‘Noorderplantsoen’.

Addy de Jongh (1956) was na zijn studie biologie aan de RUG in 1985 medeoprichter van Stichting Otterstation Nederland, de organisatie die aan de basis stond van otterpark AquaLutra in Leeuwarden (nu AquaZoo) en van de herintroductie van otters in Nederland.

Meer informatie:

De film ‘De otter – een legende keert terug’ werd door de EO op 2 januari uitgezonden en herhaald in februari, maar is nog terug te zien op de website van NPO Start. Gebruik zoekterm ‘otter’.

lijk om otters in Nederland te zien te krijgen.’ De Jongh begon zijn ‘ottercarrière’ zelf in Schotland, als student van de Groningse en Schotse hoogleraren John Videler en Hans Kruuk. ‘Ik dook bij de studentenduikclub Calamari,’ vertelt hij, ‘en die ervaring kwam goed van pas. Op de Shetlandeilanden deed ik onderwateronderzoek naar het zwem- en duikgedrag van otters. Later werkte ik met een tamme otter, die uit een wildpark in Schotland kwam. Ja, toen heeft de soort mijn hart wel gestolen.’

Uren maken

Na terugkomst in Nederland richtte De Jongh, samen met Videler en anderen, in 1985 de Stichting Otterstation Nederland op. Dat leidde later tot de oprichting van Otterpark AquaLutra – én tot de herintroductie van otters in Nederland. ‘We wisten de otter te positioneren als de ambassadeur van ons zoetwatermilieu,’ vertelt De Jongh. ‘Een lang verhaal. Maar het feit dat de otter het nu zo goed doet, is voor ons ongelooflijk mooi om te zien.’

De waterkwaliteit verbeterde sterk, er is veel ‘nieuwe natuur’ gerealiseerd en natuurgebieden zijn met elkaar verbonden. ‘De otter liet zien dat die maatregelen echt wérken,’ zegt De Jongh met nadruk. ‘Dat het kán, zo’n soort in je land terugbrengen, als de omstandigheden maar weer op orde zijn. Dat je de sterfte kunt terugdringen door tunnels onder wegen aan te leggen. Dat is wat Hilco’s film ook laat zien. Een heel belangrijke boodschap.’

Fantastisch podium

Jansma is er blij mee: met de lovende woorden van De Jongh én met de positieve ontvangst van zijn film. ‘Filmen is mijn passie en otters blijven fascineren,’ zegt hij. ‘Het was een lang en moeilijk traject, dat vier jaar heeft geduurd, maar bovenal een groot avontuur met een prachtig resultaat. Dit kon ik uiteraard niet zonder de hulp van vele mensen en instanties. Door al deze samenwerkingsverbanden hebben we de otter en zijn leefmilieu een fantastisch podium op tv kunnen geven. Het Jaar van de Otter kon niet beter beginnen.’